

Dokumentumok Henry Clay Kossuth Lajos egyesült államokbeli látogatására vonatkozó véleményével kapcsolatban

Megjegyzés a Szenátusban¹
1850. január 7.

[Henry Clay] válaszol Lewis Cass szenátornak, aki határozatot terjesztett be arra vonatkozólag, hogy a Külügyi Bizottság „vizsgálja meg a diplomáciai kapcsolatok felfüggesztésének hasznosságát Ausztriával” a Magyarország ellen folytatott háborúja következtében, és „aki nagyon magabiztosan azon várakozását” fejezte ki, hogy én „ebben támogatni fogom.” Azon gondolkodik, hogy egy ilyen „komoly és súlyos javaslatot”, amely nem csupán „saját követünk visszahívását javasolja [...] hanem azt is, hogy az országból kiutasítsuk Ausztria követét”, miért „kérdés formájában” terjesztik be [...] „Mindazok a tények, amelyekre a tiszteletre méltó szenátor javaslatát alapozza, történeti jellegűek, ami nem teszi szükségessé, hogy egy bizottság vizsgálja azokat.”

Úgy véli, „a kérdést egy arra vonatkozó közvetlen javaslatnak kell tekinteni, hogy függeszük fel a diplomáciai érintkezést” Ausztriával, s megmagyarázza, miért nem támogat egy ilyen lépést. Cass arra vonatkozó javaslatának elfogadása, hogy „hívjunk vissza egy jelentéktelen ügyvivőt, aki történetesen Bécsben tartózkodik”, megerősíti azt a félelmet, hogy mindennek „természetes következménye az Ausztria elleni azonnali hadüzenet lenne”. Úgy találja mindazonáltal, hogy „létezik egy másik eljárás, amely sokkal kedvezőbb, sokkal jobban megfelel annak az irányvonalnak, amit követnünk kellene. A szenvedő és vérző Magyarországról távozó menekülők a világ minden sarkába szétszóródtak; néhányan vendégszerető partjainkra jutottak, mások pedig most indulnak útnak errefelé, sokan Európaszerte szóródtak szét. Engedjük meg a tiszteletre méltó szenátornak, hogy egy olyan eredeti tervvel álljon elő, amely segítséget és menedéket nyújt a magyar menekülteknek [...], valami olyasmivel, ami méltó lesz ahhoz az országhoz, amely a világ minden tájáról érkezett nyomorultak és elnyomottak menedéke [...], s majd ezután s nem hiába kérheti” majd támogatásomat.

Rámutat arra a hatalmas „ellentmondásra, ami a tiszteletreméltó szenátor előfeltevései és következtetései között feszülnek”. Az Egyesült Államok ügyvivőjének visszahívásával csak „bezárnánk az ajtót az Ausztriával való érintkezés előtt, így semmit sem nyernénk, amivel a szenvedő magyarokon segíthetnénk”. Emlékezteti Casst: a brit parlament is elkötelezte magát arra, hogy „nyitva hagyja az ajtót, és nem függeszti fel az érintkezést Ausztriával”. Ráadásul, minthogy „egy külföldön lévő követ feladata az, hogy gondját viselje kereskedelmi ügyeinknek, hogy gondoskodjon tengerészeinkről, hogy felügyelje más országok és a közöttünk meglévő szerződések hűséges betartását és végrehajtását”, aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy az Egyesült Államok ügyvivőjének visszarendelése csak „megfosztaná orszá-

¹ *The Papers of Henry Clay. Volume 10. Candidate, Compromiser, Elder Statesman.* January 1, 1844 – June 29, 1852. Ed. Melba Porter Hay. The University Press of Kentucky, Lexington, 1991. 643–645.

gunk kereskedőit és tengerészeit azoktól az előnyöktől, amelyek egy képviselőnk bécsi jelenlétéből fakadnak”.

Megtiszteltetésnek veszi, hogy Cass idézte bizonyos „megjegyzéseimet, amelyeket a dél-amerikai függetlenség elismerésekor tettem”, viszont tagadja, hogy „az az irányvonal, amelyet akkoriban követtem, szükségszerűen arra kötelezne engem, hogy együttműködjek vele ebben az ügyben”. Akkor „a cél az volt, hogy bevezessük a nemzetek családjába azokat, akik már hősiiesen és dicsőségesen kivívták függetlenségüket”, most viszont az, hogy „megszüntessük egy ősi nemzet létezését [ti. Hogy az Egyesült Államok ne ismerje el Magyarország függetlenségét és elfogadja annak elvesztését – a fordító], már amennyire az érintkezés fel-függesztése ezt eredményezi”. Akkor lehetne bizonyos párhuzamról beszélni, „ha Magyarország meg tudta volna őrizni függetlenségét, ha a magyarok még mindig szabadságukért harcolnának és küdenének”, azonban „Magyarország sajnos hirtelen és az amerikai világ meglepetésére elbukott. Leigázták, szétzúzták”.

Kifejezi abbéli aggodalmát, hogy Cass határozattervezete „azt az elvet foglalja magában, mintha ennek a kormánzatnak jogában állna megítélni külföldi hatalmak magatartását [...] A jelenlegi határozat [ti. A Lewis Cass által beterjesztett javaslat – a fordító] szerint mi határozzuk meg azt a gyakorlatot, amit e nemzet [ti. Az Egyesült Államok – a fordító] egy másik nemzettel [ti. Ausztriával kapcsolatban – a fordító] kapcsolatban folytat, mégpedig arra vonatkozóan, hogy milyen módon folytasson háborút [...] De hol húzódik ennek a határa? Ön a háborúval kezdi. De ezt a cselekvési elvet ilyen erővel kiterjeszthetné a vallásra és a politikára.” Egyetért John P. Hale szenátorral, aki elítéli Oroszország beavatkozását a háborúba. „Attól félt [ti. Oroszország – a fordító], hogy a szabadság Magyarországon terjedő járványa az ő hasonló helyzetben lévő birtokait is elérheti”, de „neki nem volt olyan ürügye vagy alapja” a beavatkozásra, „mint Ausztriának arra, hogy alávesse [...] lázadó alattvalóit”. Azon gondolkodik, hogy Cass „miért siklott el Oroszország fölött”, s miért irányozta határozattervezetét „Ausztria ellen, mely a kettő közül a kevésbé jogsértő”. Újból felteszi a kérdést: „[...] akkor hol húzódik a határ?” Megrója Casst a többnejűséget gyakorló török szultánnál tett látogatásával összefüggésben, s azt javasolja, hogy ha mi valóban felülvizsgálnánk a külföldi nemzetek külpolitikai irányvonalát, akkor „Törökország vonatkozásában azt mondhatnánk, hogy az Önök vallása eltűri a többnejűséget ezért minden kapcsolatot megszakítunk Önökkel, amíg meg nem változtatják vallásukat vagy társadalmi szokásukat”. Még egyszer azt kérdezi Casstól, hogy „hol van [...] hát a határ?”

További ellenvetést fogalmaz meg Cass határozattervezetével kapcsolatban, mégpedig a „más nemzetek belügyeibe való beavatkozási jogra vonatkozó feltételezéssel” összefüggésben. Minthogy „Magyarország függetlenségét lerombolta és szétzúzta az orosz és az osztrák hatalom szövetsége”, Cass határozattervezete arra szólítja fel az Egyesült Államokat, hogy „avatkozzon be Ausztria és birodalma egy része közötti viszonyát érintő kérdésben; s pontosan arra szólítottunk fel, hogy ezt tegyék. Ezzel azonban teljesen ellentmondanánk e kormány egész politikájának és azoknak az elveknek, amelyek alapjait elsőként Washington fektette le, s amelyet eddig minden utódja követett”. Hozzáteszi: „Uram, amennyiben a nemzetek védelmezőjévé és más hatalmak bírálójává akarunk válni, újból megkérdem a tiszteletre méltó szenátort, hogy hol a határ, s hogy miért korlátozza javaslatát Ausztriára?”

Válaszom Cass azon állítására, miszerint „én egyike voltam a maradi politikusoknak”, míg „ő a haladás mellett állt”, találóan megállapítja, hogy „az a haladás, amit a tiszteletre méltó szenátor érvényre juttatni kíván [...] a külföldön megvívott háborúk felé tett haladás”. „Ez egy nagy ország [...], amelynek nagysága nagy felelősséggel jár [...], hogy el tudjuk kerülni a szükségtelen háborúkat, hogy szilárdan megtartsuk jogainkat, de ne sértsük meg mások jogait”.

Megjegyzés a Szenátusban²

1850. december 30.

Az Egyesült Államok és Ausztria viszonyáról szóló vita során Clay kijelentette: „...fontos, hogy a kormányzat minden ága nagy óvatossággal és körültekintéssel járjon el”. Bár sajnáljuk, Magyarország „nem volt képes biztos és szilárd alpra fektetni saját különálló nemzeti létezését, végzeté megpecsételtetett”. S bár „szimpátiánkat [...] természetesen kiterjesztetük harcban álló népére”, mégis azon tűnődik, hogy „megéri-e Ausztria és Oroszország további ingerlése [...] egy olyan ügy miatt, ami már a múlté, ami már bevégeztetett”.

Az, ahogyan Millard Fillmore elnök kezelte azt az iratot [ti. Daniel Webster válaszcímlevelét – a fordító], amely az amerikai kormányzat Ausztria lépéseire adott válaszait tartalmazza „nagy képességekről tanúskodik, mint minden általában véve is, ami ebből a forrásból származik”. Ugyanakkor vitatja, hogy bármi szükség lenne „ezen irat terjesztésére az Egyesült Államok népének” [...] A további példányokra „nincs szükség az Egyesült Államok népe számára”, mivel „őket kielégítik azok az elvek, amelyeket ezen ország halhatatlan Atyja fektetett le elsőként, s mely elvekhez attól a naptól fogva általánosan ragaszkodnak”.

Minden diplomáciai beavatkozás során „nagy óvatossággal” kell eljárni. Ha ezen unió egyik állama „fellázadna a szövetségi kormányzat ellen, és valamelyik európai hatalom információszerezés céljából egy ügynököt küldene ide, ahogyan a mi ügynökünket Magyarországra küldték”, az bizonyosan „erőteljes érzelmeket váltana ki az Egyesült Államok szerte [...] Az ő [ti. Ausztriai kormány – a fordító] helyzetükbe kellene belehelyeznünk magunkat”, mielőtt az Egyesült Államok bármilyen további lépést tenne a magyar kérdés vonatkozásában.

Úgy gondolja, hogy, bár egyetért az iratok általános hangnemével, mégis vannak olyan vonásaik, amelyeket „fenntartással és kétséggel kellene fogadni”. Bár ez egy „belpolitikai dokumentum,” mégis „a világ minden sarkába el fog jutni,” amint publikálják. „Kétségtelenül volt már precedens arra, hogy külföldi kormányzatokat arra szólítottak fel, hogy adjanak számot olyan cselekedetokről, amelyek némileg, ha nem éppen teljesen, belpolitikai jellegűek voltak”, s azon tűnődik, bölcs dolog-e „ebben a dokumentumban bármi olyat mondani, amit egy másik kormányzatnak szemrehányásként kell értelmeznie”.

Azt gondolja továbbá, hogy „nincs szükség olyan sok példány kinyomtatására, mint ami a javaslatban szerepel”. Az amerikai nép „soha semmit sem hallott erről az üzenetváltásról [...] Azok az elvek, amelyeket ez az irat tartalmaz, rögzültek és szilárdan élnek az amerikai szívben és gondolkodásban”, s publikálásuk csak „tovább növelné a feszültséget egy külföldi kormányzat és a miénk között”. Ehelyett „egy ilyen kényes ügyben óvatosan és körültekintéssel kellene cselekednünk, és semmi olyan elvet nem kellene leszögeznünk, amely az ország eljövendő történelme szempontjából hátrányos következményekkel járhat ránk nézve”.

² *The Papers of Henry Clay. Volume 10. Candidate, Compromiser, Elder Statesman.* January 1, 1844 – June 29, 1852. Ed. Melba Porter Hay. The University Press of Kentucky, Lexington, 1991. 837–838.

Henry Clay Kossuth Lajoshoz intézett beszéde³

Washington, 1852. január 9.

Bocsánatkéréssel tartozom Önnek azért, hogy korábban nem engedtem azon óhajtásának, amelyet nem is egyszer volt szíves tudomásomra hozni, nevezetesen, hogy látni kíván engem. Azonban egészségem olyan gyenge volt, hogy nem mertem megkockáztatni egy ilyen érdekes találkozással járó izgatottságot. Ezen túlmenően, Uram, (tette hozzá némileg tréfásan) az Ön bámulatos és elragadó ékesszólása lakosságunk oly nagy részére – sőt kongresszusi tagjaink közül is néhányra – (ekkor kezével a jelen lévő két vagy három úriember felé intett) olyan delejes hatást gyakorolt, hogy attól féltem, én is hatása alá kerülök, s megintgathatja a jelenlegi kormány néhány olyan külpolitikai elvébe vetett hitemet, amelyekkel régóta és szakadatlanul egyetértek.

Ezzel a témával kapcsolatban remélem, meg fogja nekem engedni, hogy azzal az őszinteséggel és nyíltsággal szóljak, amely összhangban áll azzal a jelentőséggel, amellyel a téma az Ön és az én számomra is bírt, s amely nyíltság mindkettőnket – mint a szabadság tisztelőit – megillet.

Bízom benne, hogy akkor is hinni fog nekem, amikor azt mondom Önnek, hogy a legélénkebb szimpátiával viseltetem minden, a Magyarországon és minden más országban a szabadságért vívott küzdelem iránt, s ebben a tekintetben, úgy hiszem, honfitársaim általános érzését fejezem ki. Ugyanakkor, Uram, hazám kedvéért meg kell engednie, hogy tiltakozzam azon politika ellen, amit javasol neki. Felvetvén azt a súlyos és fontos kérdést, hogy egy nemzet rendelkezik-e azzal a joggal, hogy magára vállalja a nemzetek körében a nemzetközi jog végrehajtását, vagyis, hogy az Egyesült Államoknak megvan-e az a joga, hogy megszabja Oroszországnak, hogy milyen legyen a körülötte lévő nemzetekkel fenntartott kapcsolata, nos tehát, hogy ezzel azonnal a dolog gyakorlati oldalára térjek.

Saját maga mondta nekünk, nagy igazsággal és illendőséggel, hogy a pusztá rokonszenv vagy a rokonszenv kifejezése nem viszi előbbre az ügyét. Ön „anyagi segítséget” kíván. És valóban, nyilvánvaló, hogy a Kongresszus, az elnök vagy a közvélemény rokonszenvének pusztá kinyilvánítása kevés haszonnal járna, hacsak nem lennének felkészülve e nyilatkozatok érvényesítésére azzal, hogy fegyverekhez folyamodunk, s hacsak más nemzetek nem látják ezt a felkészülést és eltökéltséget részünkről.

Rendben van, Uram, tétélezzük fel, hogy amit javasol nekünk [ebben az ügyben], az a háború. Elérhetünk-e ezzel bármit is az Ön, a magunk vagy a szabadság ügye számára? Lehetetlen volna akkora nagyságú és számú hadsereg és fegyverek átküldése az óceán túloldalára, amelyek elegendők lennének Oroszország és Ausztria ellen. Talán nem általánosan ismert tény, hogy a velünk vívott háborúja befejezésére Nagy-Britanniát leginkább a nagy költség vezette, amit a csapatok és a lőszer egy ilyen távoli hadszíntérre való átszállítása és fenntartása jelentett, így aztán sohasem tudott harmincezer embernél többet állomásoztatni ezen a kontinensen. Szárazföldön Oroszország sérthetetlen a számunkra, ahogyan mi is azok vagyunk az ő számára. Ami az Oroszország és ezen ország közötti tengeri hadviselést illeti, az a kereskedelem kölcsönös zavarásával járna, de ezen túlmenően más aligha történne. Éppen most szereztem tudomást arról, hogy haditengerészete jobb minden más európai nemzeténél, persze Nagy-Britanniát kivéve. Kevés kikötője van, kereskedelme korlátozott, a mi gazdag és kiterjedt kereskedelmünk azonban hadihajói prédájává válhatna.

³ *The Papers of Henry Clay. Volume 10. Candidate, Compromiser, Elder Statesman.* January 1, 1844 – June 29, 1852. Ed. Melba Porter Hay. The University Press of Kentucky, Lexington, 1991. 944–945.

Ennél fogva tehát, Uram, miután semmit sem értünk el egy ilyen háborúval, miután feladtuk a más nemzetek ügyeibe való be nem avatkozásunk és barátságunk ősi politikáját, indokolhatóvá tesszük számukra, hogy feladják azt a türelmi és be nem avatkozási politikát, amit korábban fenntartottak velünk kapcsolatban. A liberális intézmények barátainak európai bukása után az ottani zsarnokok – végzetes példamutatásunkat utánozva és az által provokálva – gyengeségünk és kimerültségünk órájában az érvelés és a fegyverek majdnem ennyire ellenállhatatlan erejével felénk fordulhatnak, és azt mondhatnák: „Önök példát mutattak nekünk. Önök elhagyták saját földjüket, hogy idegen földre lépjenek, feladták azt a politikájukat, amit gyengeségük idején vallottak, azért, hogy beavatkozzanak e kontinens népeinek életébe azon elvek érdekében, amelyek felsőbbrendűségét hirdetik, s úgy tartják, hogy szükségesek prosperitásukhoz és létezésükhöz. Mi azonban meg vagyunk győződve arról, hogy az Önök anarchisztikus tanai destruktív jellegűek, s hogy a monarchikus elvek alapvető fontosságúak alattvalóink békéje, biztonsága és boldogsága szempontjából, ezért kipusztítjuk az ágyást, amely e veszedelmes gazt felnevelte; szétmorzsoljuk tehát Önöket, mint a világ jó rendjére és békéjére oly romboló hatású doktrínák propagandistáit.”

Népünk rettenthetetlen szellemisége lehet, hogy felnőhetne – vagy inkább felnőne – ehhez a veszélyhez, s még egy ilyen félelmetes szövetséggel szemben is legyőzhetetlenek maradhatnánk. Ám a következmények ránk nézve éppen eléggé szörnyűségesek lennének. Meg kell engednie, Uram, hogy olyan nyíltan beszéljek, mint amilyen mélyen érzek, bár lehet, hogy véleményem nem fontosabb egy haldokló férfi megnyilvánulásánál. Uram, a republikánus kormányzat közelmúltban bekövetkezett szomorú bukása Franciaországban, s az, hogy ez a felvilágosult nemzet önként helyezte nyakát a zsarnokság igájába, arra int bennünket, hogy jelenleg ne bízunk a liberális intézmények európai sikerében. Mindez hatásos figyelmeztetés a számunkra, hogy saját elveink érvényesítése érdekében ne másokra támaszkodjunk, hanem magunkra tekintsünk, s minden eddiginél nagyobb figyelemmel ápoljuk intézményeink biztonságát, valamint törekedjünk politikánk és elveink megőrzésére.

Azon politikánk jóvoltából, amelyhez Washington ideje óta ragaszkodunk, példa nélküli virágzáson mentünk keresztül, s ezzel nagyobb szolgálatot tettünk a világszabadság ügyének, mint amit fegyverek által elérhettünk volna. Megmutattuk a többi nemzet számára a nagysághoz és a boldogsághoz vezető utat, s ha továbbra is egységes nemzet maradunk, s ha megtart bennünket azon politika, amely helyességében tapasztalatunk oly világosan és dicsőséges módon megerősített minket, akkor egy negyed századon belül olyan példával szolgálhatunk, amelynek a világ értelmes része nem tud ellenállni. De ha egy olyan háborúval, amivel semmit sem tudnánk elérni, belegabalyodnánk az európai politika összekuszálódott hálójába, s ha e háborúban Magyarország elbukna, s mi vele buknánk, mi maradna a szabadság barátainak utolsó reménye világszerte? Nekünk magunknak, Magyarországnak és a szabadság ügyének is sokkal jobb, ha bölcs, békés rendszerünkhöz ragaszkodva és a távoli európai háborúkat elkerülve, égve tartjuk lámpásunkat ezen a nyugati parton, hogy minden nemzet számára világítson, mintsem hogy teljes kihunyását kockáztassuk a már elbukott és elbukó európai köztársaságok romjai között.

Fordította: LÉVAI CSABA